

Юдіна С. В.

доктор економічних наук, професор

Дніпровського державного технічного університету

Захаров Д. О.

магістр

Дніпровського державного технічного університету

Кіщенко С. С.

магістр

Дніпровського державного технічного університету

Yudina Svetlana

Doctor of Economics, Professor

Dniprovsky State Technical University

Zakharov Denis

Master

Dniprovsky State Technical University

Kishchenko Svetlana

Master

Dniprovsky State Technical University

ПІДХОДИ ЛОГІКИ ДО ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті показано актуальність подальшого дослідження підходів до діагностики фінансового стану підприємства. Визначено етапи діагностики проблемних аспектів діяльності підприємства. Зазначено, що діагностику фінансового стану підприємства необхідно здійснювати не лише в статичі, а й у динаміці; використовувати не тільки кількісні, а й якісні методи оцінки. У статті у вигляді схеми наведено послідовність експрес-діагностики фінансового стану підприємства. Зазначено, що основні закони логіки необхідно використовувати під час проведення діагностики фінансового стану підприємства. Базуючись на законах формальної логіки і системного підходу, запропоновано загальну схему побудови механізму діагностики фінансового стану підприємства. Запропоновано функціональну схему циклу діагностики фінансового стану й стійкості функціонування підприємства з урахуванням динамічного та статичного стану підприємства. Побудовано загальну схему механізму діагностики фінансового стану й стійкості функціонування підприємства на основі поєднання експрес- і фундаментальної діагностики.

Ключові слова: діагностика, фінансовий стан підприємства, стійкість підприємства, закони логіки, механізм діагностики, фінансові проблеми.

Вступ та постановка проблеми. Вітчизняні підприємства працюють в умовах нестабільності та невизначеності, тому залишається актуальним питання постійної оцінки їхньої фінансової стійкості. Така оцінка допоможе на ранніх стадіях виникнення проблем менеджерам підприємства розробити дієві заходи щодо їх усунення або нівелювання, забезпечення фінансового розвитку. В умовах ринкового середовища фінансова стійкість підприємства набуває особливого значення. Це зумовлено такими положеннями: від фінансової стійкості підприємства залежить його спроможність оновлювати техніку та технологію, формувати резерв виробничих потужностей, запаси товарно-матеріальних цінностей тощо; фінансова стійкість здатна забезпечити життєздатність підприємства, його конкурентоспроможність та можливість розвитку в короткостроковій та довгостроковій перспективах; фінансово стійкі підприємства мають переваги перед іншими підприємствами в залученні інвестицій, у виборі постачальників, у підборі кваліфікованих кадрів; фінансово стійкі підприємства не вступають у конфлікт із державою щодо сплати податків та соціальних внесків; виконують суспільно важливі функції, формують доходи вітчизняних домогосподарств через виплату заробітної плати, дивідендів тощо.

Вищезазначені аспекти зумовлюють актуальність та своєчасність дослідження підходів логіки до діагностики фінансового стану підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової стійкості підприємства висвітлено в роботах М.С. Абрютіної [1], М.І. Баканова [2], В.В. Ковальова [3], Г.В. Савицької [4], О.С. Стоянової [5], А.Д. Шеремета [6] та ін.

Напрацювання українських учених І.О. Бланка [7], М.Я. Коробова [8], Л.А. Лахтіонової [9], А.М. Поддєрьогіна [10] та ін. сформували значний потенціал методичного забезпечення оцінки фінансового стану підприємства.

Однак низка дослідників розглядає антикризове управління як управління в умовах кризи, яка вже охоплює підприємство, або з метою виводу його із цього стану. Таке обмеження антикризового управління недостатньо обґрунтоване. Уважаємо, що антикризове управління бізнесом вимагає систематичної оцінки кризових явищ фінансової діяльності та прогнозування можливого настання банкрутства ще до появи явних ознак.

Метою даної роботи є подальший розвиток підходів до діагностики фінансового стану підприємства на основі законів логіки та розроблення схеми її проведення.

Результати дослідження. Процес визначення проблемних аспектів у діяльності підприємства включає декілька етапів, а саме:

- комплексне обстеження;
- діагностування діяльності;
- визначення напрямів усунення недоліків;
- організація усунення недоліків;
- контроль проведених заходів.

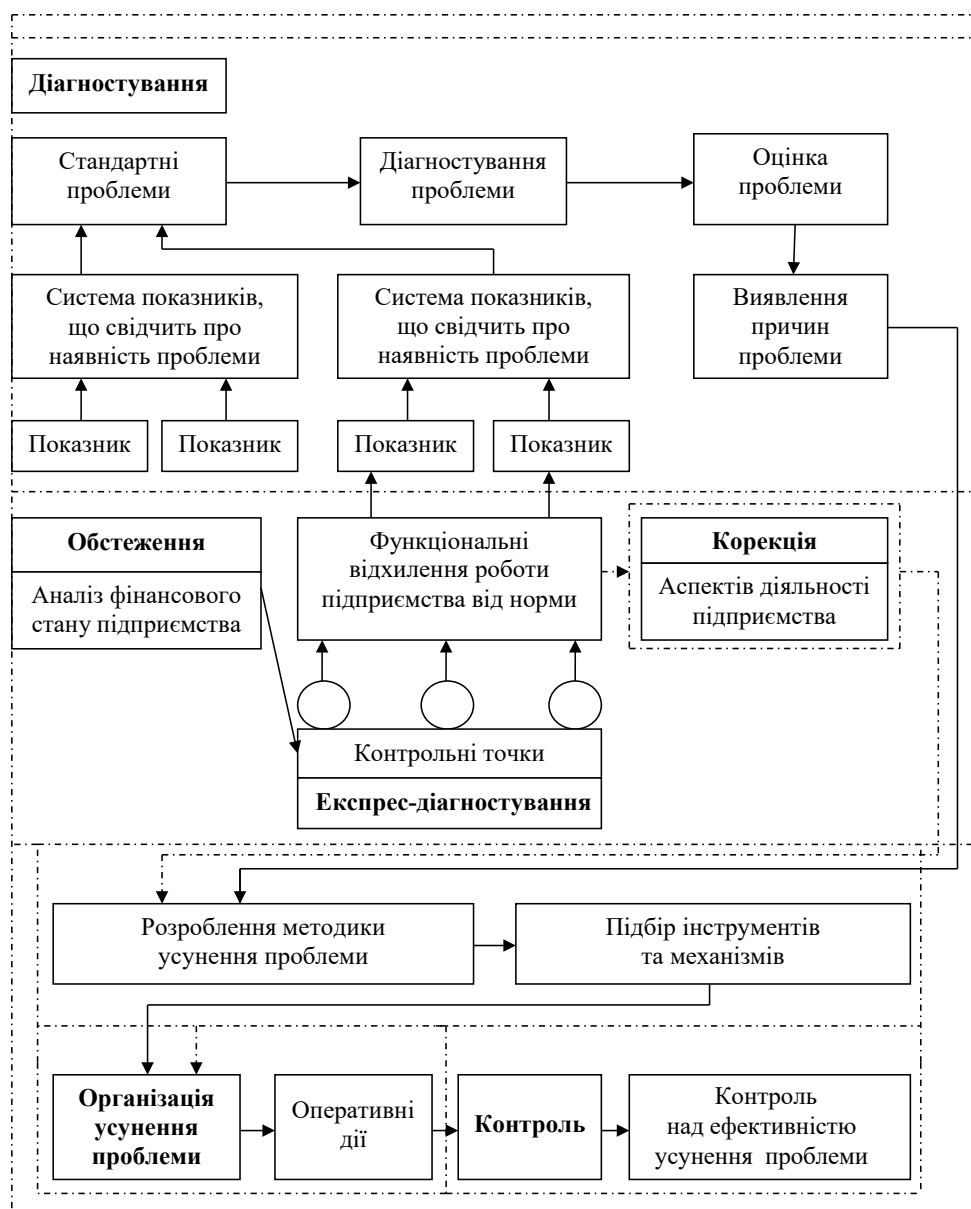

Рис. 1. Визначення проблемних аспектів у діяльності підприємства

На рис. 1 схематично наведено послідовність визначення проблемних аспектів в діяльності підприємства.

Діагностику фінансового стану підприємства необхідно здійснювати не лише в статичі, а й у динаміці, бо деякі проблеми можуть характеризуватися як такі, що тільки виникли, а деякі вже бути не актуальними. Це зумовлено зовнішнім та внутрішнім середовищем підприємства.

Діагностуючи фінансовий стан і стійкість функціонування підприємства, можна використовувати не лише кількісні, а й якісні методи оцінки.

Схему експрес-діагностики фінансового стану підприємства зображено на (рис. 2).

Варто зауважити, що правильне формулювання діагнозу фінансового стану й стійкості функціонування підприємства є складним процесом оперування висновками, судженнями і поняттями. Кожна із цих форм осмислення фінансової діагностики потребує неухильного дотримання законів логіки.

Основні властивості логічного осмислення діагностики фінансового стану й стійкості функціонування

(основних аспектів проблем) підприємства: визначеність, несуперечність, послідовність і обґрунтованість. Ці властивості логіки діагностики фінансового стану й стійкості функціонування підприємства розкриваються основними законами теорії логіки.

Визначеність діагностики фінансового стану й стійкості функціонування підприємства характеризує закон тотожності. Послідовність діагностики фінансового стану підприємства характеризується законами несуперечності і виключення третього. Доказовість результатів діагностики фінансового стану підприємства характеризується законом достатньої підстави.

Варто зауважити, що логічні закони властиві всім етапам фінансового діагностичного циклу.

Так, закон тотожності стосовно процесу фінансової діагностики потребує, щоб діагностика фінансового стану на кожному етапі процесу розглядала його в тому самому складі його ознак.

Закон тотожності в діагностиці фінансового стану підприємства нерозривно взаємозалежний із законом несуперечності.

Рис. 2. Схема експрес-діагностики фінансового стану підприємства

Закон суперечності в діагностиці фінансового стану підприємства потребує послідовності в діагностичних міркуваннях, ліквідації суперечливих діагностичних понять, що включають те ж саме, і оцінок фінансового стану підприємства. Відповідно до цього закону, два діагностичних судження про фінансовий стан і стійкість функціонування підприємства, одне з яких стверджує що-небудь про це, а інше водночас заперечує те ж саме, не можуть бути однаково вірними. У зв'язку із цим будувати діагностичне припущення, базуючись лише на частині наявних проблем, незважаючи на інші, що суперечать висловленому судженню, означає порушувати вимогу закону несуперечності. Але різні фінансові проблеми часто мають подібні форми прояву. Тоді потрібно шукати проблеми, що підтверджують один аспект фінансових проблем, і виключати інші.

Закон виключення третього в діагностиці фінансового стану й стійкості функціонування підприємства впливає із закону несуперечності і гласить: одне з двох несуперечливих суджень про фінансовий стан підприємства повинно бути або вірним, або помилковим.

Закон виключення третього в діагностиці фінансового стану підприємства зумовлює необхідність послідовності діагностичного циклу, не допускає протиріч у діагностичних судженнях.

Закон достатньої підстави в діагностиці гласить, що усяке висловлювання про фінансовий стан підприємства, щоб бути вірним, повинно мати достатню кількість фактів та показників. Цей закон відбиває необхідний причинно-наслідковий зв'язок між фінансовим станом та основними аспектами діяльності підприємства. Але чим складніше цей зв'язок, тим важче встановити аспекти, що зумовили проблему. Необхідно прагнути до того, щоб діагностика проблем була найбільш повно обґрунтованою специфічними проявами проблем.

Лише наявність достатніх специфічних проявів проблем робить діагностику фінансового стану правильною, доказовою і тим самим достовірною.

Усі логічні закони в діагностиці стійкості функціонування підприємства взаємозалежні й зумовлюють один одного, тому що діагностика не може бути визначеною без послідовності та доказовості. Так само діагностика не може бути послідовною без визначеності й доказовості і, відповідно, доказовою без визначеності та послідовності.

Тобто логічні закони мають застосовуватися на всіх етапах діагностичного процесу, визначаючи його слушність і достовірність.

Базуючись на законах формальної логіки і системного підходу, можна запропонувати таку загальну схему побудови механізму діагностики фінансового стану підприємства (рис. 3).

Як уже зазначалося, фінансовий стан підприємства діагностується у статичі (на визначений момент часу) і в динаміці (за визначений проміжок часу). При цьому спочатку визначається тип фінансового стану функціонування підприємства. Потім уточнюється вид фінансової проблеми, що відповідає типу фінансового стану функціонування підприємства.

З урахуванням вище викладеного і запропонованої схеми діагностики фінансового стану, а також робіт І.О. Бланка [11], М.О. Кизими [12], В.А. Забродського [13] та інших фахівців, запропоновано функціональну схему циклу діагностики фінансового стану й стійкості функціонування підприємства (рис. 4).

Узагальнюючи приведені вище схеми, а також базуючись на схемі визначення проблемних аспектів у діяльності підприємства, можна побудувати загальну схему механізму діагностики фінансового стану й стійкості функціонування підприємства (рис. 5).

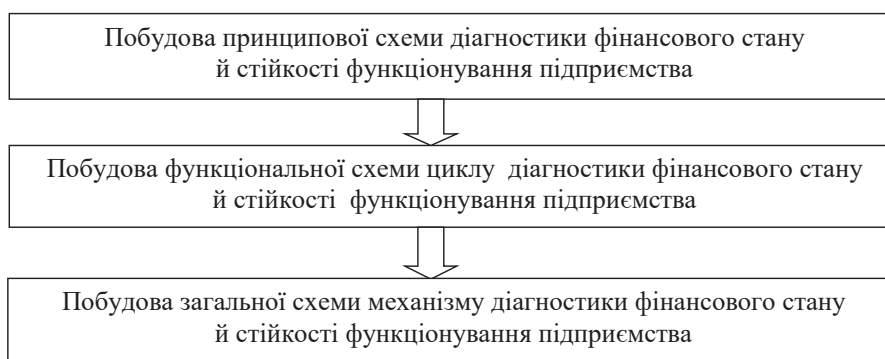

Рис. 3. Схема побудови загальної схеми діагностики фінансового стану й стійкості функціонування підприємства

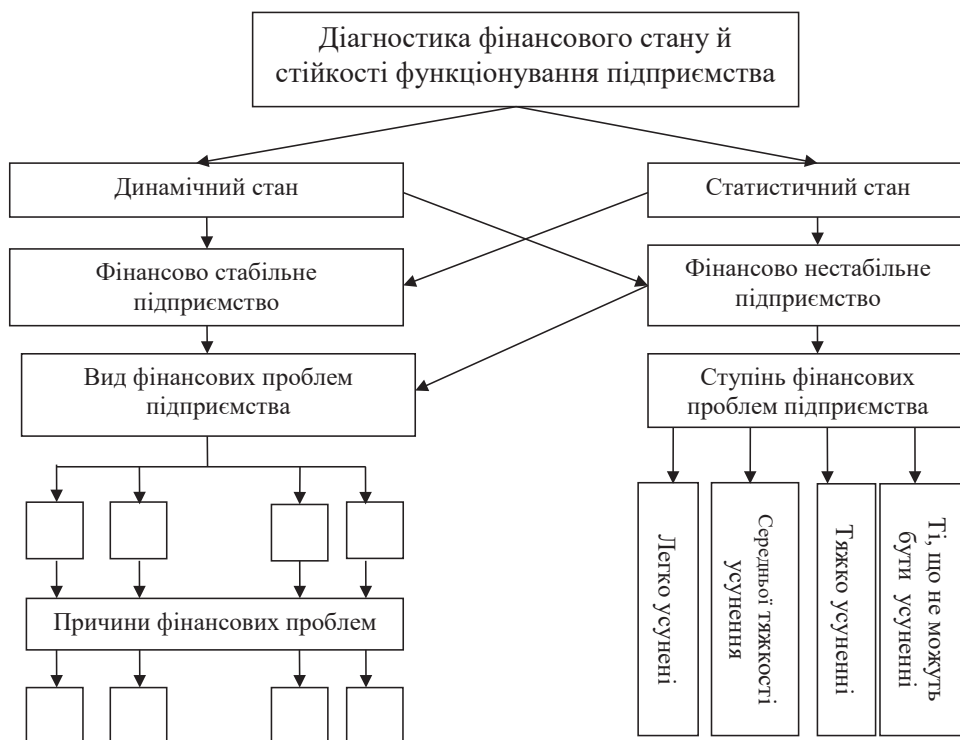

Рис. 4. Принципова схема діагностики фінансового стану підприємства

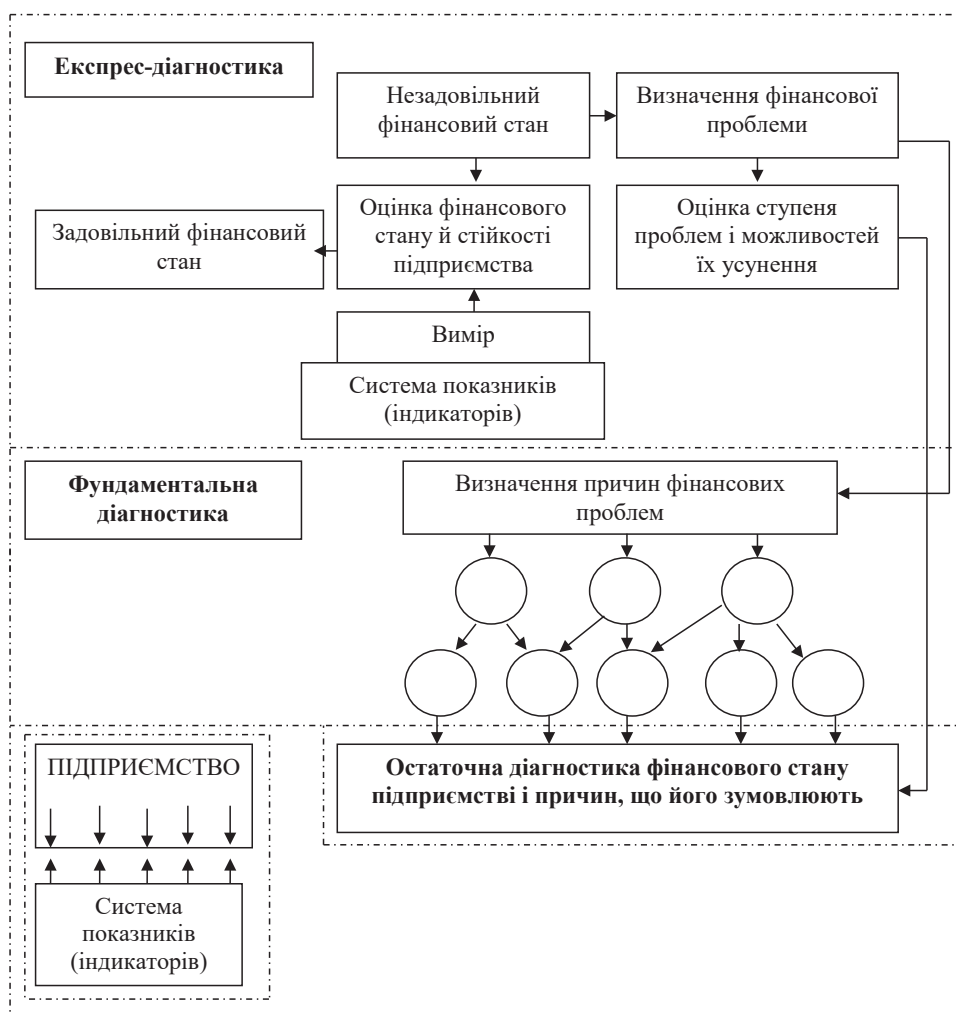

Рис. 5. Загальна схема механізму діагностики фінансового стану й стійкості підприємства

Фінансова стійкість функціонування підприємства передбачає підтримку пропорцій між матеріально-фінансовими потоками по всіх фазах циклу кругообігу капіталу. Порушення пропорцій протягом тривалого періоду часу неминує призводити до втрати фінансової стійкості функціонування підприємства і можливого банкрутства.

Оцінка фінансової стійкості функціонування підприємств – це динамічна характеристика руху капіталу на підприємстві за визначений проміжок часу. Своєю чергою, фінансовий стан підприємства – це статична оцінка руху капіталу на підприємстві на визначений момент часу.

Оцінка фінансової стійкості функціонування підприємства здійснюється як кількісно, так і якісно. Кількісна оцінка фінансової стійкості визначає напрям зміни показника, що характеризує ту або іншу фазу кругообігу капіталу на підприємстві. Якісна оцінка фінансової стійкості функціонування підприємства комплексно оцінює рівень залучення, розміщення і використання фінансового капіталу на підприємстві [14].

Діагностика фінансової стійкості функціонування підприємств дає змогу виявити фінансові проблеми, що зароджуються, тобто провокують порушення пропорцій у русі матеріально-фінансових потоків. При цьому діагностика розподіляється на експрес- і фундаментальну [15]. Перша виявляє порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві, а друга – встановлює причини цих порушень.

Спільне використання експрес- і фундаментальної діагностики дає змогу комплексно здійснювати як моніторинг фінансової стійкості функціонування підприємств, так і приймати оптимальні управлінські рішення з виявлення й усунення проблем у пропорціях руху фінансового капіталу.

Висновки. Отже, діагностика фінансового стану об'єднує найбільш вагомі фінансові показники по основних напрямках, ураховує усі основні параметри якості управління підприємством у цілому та формує нову базу для прийняття управлінських рішень. У цьому полягає послідовність етапів розроблення механізму управління стійким розвитком підприємства.

Список використаних джерел:

1. Абрютіна М.С. Финансовый анализ : учебное пособие. Москва : Дело и сервис, 2011. 192 с
2. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа : учебник ; 4-е изд., доп. и перераб. Москва : Финансы и статистика, 1999. 416
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. Москва : Финансы и статистика, 1999. 512 с.
4. Савицкая Г.В. Проблемные аспекты определения эффекта финансового рычага. *Экономический анализ: теория и практика*. 2016. № 5(452). С. 99–111.
5. Стоянова О.С. Финансовый менеджмент. Теория и практика. Финансы. 2010. 656 с.
6. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В. Методика финансового анализа. Москва : ИНФРА-М, 2000. 208 с.
7. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств : підручник. Київ : КНТЕУ, 2006. 779 с.
8. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Київ : Знання, 2000. 378 с.
9. Лактіонова Л.А. Розробка загальної системи групування відносних показників фінансової стійкості господарюючих суб'єктів у зовнішньому фінансовому аналізі. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2010. Вип. 25(1). С. 274–278.
10. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств ; вид. 3-є, перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2000. 460 с.
11. Бланк І.А. Словарь-справочник финансового менеджера. Киев : Ника-Центр, 1998. 480 с.
12. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства. Харків : ІНЖЕК, 2003. 141 с.
13. Забродський В.А., Кизим М.О., Зінченко В.А. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2013. 144 с.
14. Оспіщев В.І., Нагорна І.В. Фінансова стійкість як економічна категорія. *Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції «Оптимізація наукових досліджень – 2009»*. Миколаїв, 2009.
15. Таркуцяк А.О. Фінансовий аналіз та управлінські рішення : навчальний посібник. Київ : Європ. ун-т, 2002. 201 с.

References:

1. Abriutyna M.S. (2011) Fynansovyj analiz [The financial analysis]. Moscow: Delo y servys. (in Russian)
2. Bakanov M.Y., Sheremet A.D. (1999) Teoryia ekonomycheskoho analiza: [Economic analysis theory]. Moscow: Fynansy y statystyka. (in Russian)
3. Kovalev V.V. (1999) Fynansovyj analiz: Upravlenye kapytalom. Vybory yvestytsyj. Analiz otchetnosti [Financial Analysis: Capital Management. Investment selection. Reporting analysis]. Moscow: Fynansy y statystyka. (in Russian)
4. Savytskaia H.V. (2016) Problemyne aspekty opredeleniya efekta fynansovoho rychaha [Problematic aspects of determining the effect of financial leverage]. *Ekonomycheskyj analiz: teoryia y praktyka*, vol. 5(452), pp. 99–111.
5. Stoianova O.S. (2010) Fynansovyj menedzhment: teoryia y praktyka [Financial management]. Fynansy. (in Russian)
6. Sheremet A.D., Sajfulyn R.S., Nehashev E.V. (2000) Metodyka fynansovoho analiza [Financial analysis technique]. Moscow: YNFRA-M. (in Russian)
7. Blank I.O., Sytnyk H.V. (2006) Upravlinnia finansamy pidpryemstv [Management of finance of enterprises]. Kyiv nats. torh.-ekon.un-t. Kyiv: KNTEU. (in Ukrainian)
8. Korobov M.Ya. (2000) Finansovo-ekonomichnyj analiz diial'nosti pidpryemstv [Financial and economic analysis of the activity of enterprises]. Kyiv: Znamnia. (in Ukrainian)
9. Lakhtionova L.A. (2010) Rozrobka zahal'noi systemy hrupuvannya vidnosnykh pokaznykiv finansovoi stijkosti hospodariui-uchykh sub'iektiv u zovnishn'omu finansovomu analizi. *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu* [Development of the foreign system and grouping of outstanding indicators in the financial performance of state-endowed subordinates in the latest financial analysis]. *Seriia: Ekonomichni nauky*, vol. 25(1), pp. 274–278.
10. Poddier'ohin A.M. (2000) Finansy pidpryemstv [Finance of enterprises]. Kyiv: Vyd-vo KNEU. (in Ukrainian)
11. Blank Y.A. (1998) Slovar'-spravochnyk fynansovoho menedzhera [Financial Manager Dictionary]. Kyiv: «Nyka-Tsentr». (in Russian)
12. Kyzym M.O. (2003) Otsinka i diahnozyka finansovoi stijkosti pidpryemstva [Assessment and diagnostics of the financial stability of the enterprise]. Kharkiv: INZHEK. (in Ukrainian)

13. Zabrods'kyj V.A., Kyzym M.O., Zinchenko V.A. (2013) Otsinka i diahnostryka finansovoi stijkosti pidpryemstva [Assessment and diagnostics of the financial stability of the enterprise]. Kharkiv: Vyd. dim «INZhEK». (in Ukrainian)
14. Ospishev V.I., Nahorna I.V. (2009) Finansova stijkist' iak ekonomichna katehoriia [Financial strength as an economic category]. Zbirnyk materialiv vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii «Optymizatsiia naukovykh doslidzhen' - 2009», Mykolaiv.
15. Tarkutsiak A.O. (2002) Finansovyj analiz ta upravlins'ki rishennia [Financial analysis and management solution]. Kyiv: Vyd-vo Yevrop. un-tu. (in Ukrainian)

ПОДХОДЫ ЛОГИКИ К ДИАГНОСТИКЕ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В статье показана актуальность дальнейшего исследования подходов к диагностике финансового состояния предприятия. Определены этапы диагностики проблемных аспектов деятельности предприятия. Отмечено, что диагностику финансового состояния предприятия необходимо осуществлять не только в статике, но и в динамике; использовать не только количественные, но и качественные методы оценки. В статье в виде схемы приведена последовательность экспресс-диагностики финансового состояния предприятия. Указано, что основные законы логики необходимо использовать при проведении диагностики финансового состояния предприятия. Основываясь на законах формальной логики и системного подхода, предложена общая схема построения механизма диагностики финансового состояния предприятия. Предложена функциональная схема цикла диагностики финансового состояния и устойчивости функционирования предприятия с учетом динамического и статического состояния предприятия. Построена общая схема механизма диагностики финансового состояния и устойчивости функционирования предприятия на основе сочетания экспресс- и фундаментальной диагностики.

Ключевые слова: диагностика, финансовое состояние предприятия, устойчивость предприятия, законы логики, механизм диагностики, финансовые проблемы.

LOGICAL APPROACHES TO DIAGNOSIS OF THE FINANCIAL STATUS OF THE ENTERPRISE

Summary. Abstract. The article shows the relevance of further research approaches to diagnosing the financial condition of the enterprise. The stages of diagnostics of problematic aspects of the enterprise activity are determined, namely: complex examination; diagnosing activities; determination of directions of elimination of shortcomings; organization of elimination of shortcomings; control of the carried-out actions. The sequence and interrelation of the stages is presented in the form of a corresponding scheme. It is noted that the diagnosis of the financial condition of the enterprise must be carried out not only in statics but also in dynamics; use not only quantitative but also qualitative assessment methods. The article in the form of a diagram shows the sequence of rapid diagnostics of the financial condition of the enterprise. It is noted that the correct formulation of the results of diagnostics of the financial condition and stability of the enterprise is a complex process of operating conclusions, judgments and concepts. Each of these forms of understanding financial diagnostics requires strict adherence to the laws of logic. The basic laws of logic which need to be used at carrying out diagnostics of a financial condition of the enterprise are defined. Thus, it is proposed to be guided by the law of identity when determining the results of diagnostics of the financial condition and stability of the enterprise. To determine the sequence of diagnosis of the financial condition of the enterprise to be guided by the laws of consistency and exclusion of the third. To prove the results of diagnostics of the financial condition of the enterprise to use the law of sufficient grounds. It is noted that logical laws are inherent in all stages of the financial diagnostic cycle at the enterprise. Based on the laws of formal logic and system approach, the general scheme of construction of the mechanism of diagnostics of a financial condition of the enterprise is offered. In the article the functional scheme of a cycle of diagnostics of a financial condition and stability of functioning of the enterprise taking into account a dynamic and static condition of the enterprise is offered. On the basis of generalization of the developed and offered schemes, and also being based on the scheme of definition of problem aspects in activity of the enterprise the general scheme of the mechanism of diagnostics of a financial condition and stability of functioning of the enterprise on the basis of combination of express – and fundamental diagnostics is constructed. This approach allows you to comprehensively monitor the financial stability of enterprises, and make optimal management decisions to identify and eliminate problems in the enterprise.

Key words: diagnostics, financial condition of an enterprise, stability of an enterprise, laws of logic, diagnostic mechanism, financial problems.